

ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОЇ І РОБОЧОЇ ХУДОБИ

В умовах реформування відносин власності, створення сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання виникає необхідність уточнення вартості основних засобів із метою визначення реальної ціни виробництва, формування амортизаційного та пайового фонду, розрахунку індивідуальних майнових паїв, вирішення потреби щодо застави майна, здачі його в оренду, реалізації фізичним та юридичним особам. Актуальність цієї проблеми значною мірою зумовлюється необхідністю встановлення реальної вартості основних засобів внутрішньогосподарського формування, якими є продуктивна та робоча худоба.

Оцінка продуктивної та робочої худоби здійснюється з використанням загальноприйнятих методичних підходів: витратного, порівняльного (аналогів продажу) та підходу, що базується на капіталізації доходів. Використання кожного з них приводить до одержання певних, здебільшого різних цінових характеристик об'єкта. Проведення порівняльного аналізу переваг і недоліків вказаних вище підходів стосовно конкретно заданої мети дає змогу встановити остаточну вартість об'єкта.

Витратний підхід. Для визначення вартості продуктивної й робочої худоби відповідно до даних бухгалтерського обліку та матеріалів інвентаризації складають відомість, де вказують рік переведення в основне стадо, продуктивність, балансову вартість однієї голови або групи тварин.

Оцінці підлягає наявне в підприємстві поголів'я тварин незалежно від часу переведення в основне стадо. Вартість основного стада має відповідати фактичним споживним якостям кожної тварини на період оцінки.

Споживні якості продуктивної та робочої худоби характеризуються виходом продукції при її господарському використанні (молоко, приплід, вовна) та продукцією, що надходить одноразово при вибракуванні худоби (м'ясо, шкіра), а також послугами робочої худоби.

Вартість однієї голови основного стада визначається за величиною витрат на вирощування цієї голови і складається з витрат на вирощування живої

маси тварин і формування їхніх продуктивних якостей. Останні характеризують кількість продукції продуктивної худоби та послуг робочої худоби, які можна одержати від тварин за рік або за увесь строк господарського використання.

На основі нормативних розрахунків визначають співвідношення складових витрат на формування живої маси тварин та їхніх продуктивних якостей. Встановлено, що в середньому по країні із загальної суми витрат частка на формування продуктивних якостей великої рогатої худоби, свиней, робочої худоби становить 20 %, овець — 23 %. Решту витрат по цих видах тварин відносять на вирощування живої маси.

Для оцінки продуктивної та робочої худоби використовують дані щодо живої маси тварин, віку й рівня продуктивності, періоду господарського використання кожної голови або групи тварин (кількість лактацій, опоросів, окотів), індекси зміни продуктивності корів залежно від лактації в перерахунку на базисну жирність молока, собівартість вирощування 1 кг живої маси, що складається на час оцінки майна.

Втрата продуктивних якостей тварин розраховується так: корів — на основі індексів зміни їхньої продуктивності по породах залежно від лактацій (табл. 1); свиней, овець, плідників усіх видів тварин — за часом фактичного використання; робочої худоби — за нормою амортизації.

Продуктивні якості корів визначаються можливістю одержання певної кількості молока та приплоду; основних свиноматок — приплоду; вівцематок — приплоду, вовни і шкіри каракулю; робочих коней — приплоду і обсягу виконуваних робіт. По плідниках усіх видів тварин цей показник враховує норми навантаження, кількість спарювань, вихід спермодоз для запліднення. Вартість однієї голови основного стада худоби обчислюють на підставі даних про вагу тварин, витрат на вирощування одиниці живої маси на дату оцінки майна, на формування продуктивних якостей. Враховуються фактична втрата продуктивних якостей та строки господарського використання худоби.

При визначенні вартості корів витрати на формування продуктивних якостей коригуються коефіціє-

Зміна вартості продуктивних якостей 1 голови молочного стада різних порід корів залежно від лактації *

Показник	Кількість лактацій	Лактація								Сума індексів продуктивності за період використання
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
<i>Чорно-ряба, максимальний надій від корови — 4200 кг</i>										
Індекс зміни продуктивності 1 гол.		0,60	0,72	0,86	0,92	0,97	1,0	1,0	0,94	—
Знос продуктивного ресурсу (%) при лактації	6	11,8	26,0	43,0	61,1	80,3	100,0	x	x	5,07
	7	9,9	21,7	35,9	51,1	67,0	83,5	100,0	x	6,07
	8	8,6	18,8	31,1	44,2	58,0	72,3	86,6	100,0	7,01
<i>Симентальська, максимальний надій від корови — 3800 кг</i>										
Індекс зміни продуктивності 1 гол.		0,66	0,80	0,94	0,98	0,99	1,0	1,0	1,0	—
Знос продуктивного ресурсу (%) при лактації	6	12,3	27,2	44,6	62,9	81,3	100,0	x	x	5,37
	7	10,4	22,9	37,7	53,1	68,6	84,3	100,0	x	6,37
	8	8,9	19,8	32,6	45,9	59,3	72,9	86,4	100,0	7,37
<i>Червона степова, максимальний надій від корови — 3700 кг</i>										
Індекс зміни продуктивності 1 гол.		0,75	0,86	0,93	0,94	0,95	0,96	1,0	1,0	—
Знос продуктивного ресурсу (%) при лактації	6	13,9	29,9	47,1	64,6	82,1	100,0	x	x	5,39
	7	11,7	25,2	39,7	50,5	69,3	84,3	100,0	x	6,39
	8	10,1	21,8	34,3	47,1	59,9	72,9	86,4	100,0	7,39

* Джерело: [6]

ентом, який враховує рівень продуктивності худоби. За мінімальний прийнято середньорічний надій молока 2000 кг від корови. При підвищенні надою витрати на формування продуктивних якостей збільшуються на відповідний коефіцієнт (табл. 2).

Порядок розрахунку вартості однієї голови основного стада наведено у прикладах.

Приклад 1. Визначення вартості корови. Корова Лиска, чорно-рябої породи, індивідуальний номер 43, жива маса — 500 кг, надій молока (базисної жирності) на період оцінки — 3700 кг, загальний строк використання — 8 років, фактично використовувалась у стаді — 3 лактації. Собівартість 1 кг живої маси корови станом на 1.01.2007 р. становить 8,74 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси корови:

$$500 \text{ кг} \times 8,74 \text{ грн/кг} = 4370 \text{ грн.}$$

2. Вартість витрат на формування продуктивних якостей корови:

$$\frac{4370 \text{ грн} \times 20\%}{80\%} = 1092 \text{ грн.}$$

3. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей корови за 3 лактації:

$$1092 \text{ грн} \times 0,311 = 340 \text{ грн.}$$

4. Залишкова вартість витрат на формування продуктивних якостей корови (п. 2 — п. 3):

$$1092 \text{ грн} - 340 \text{ грн} = 752 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість продуктивних якостей корови з урахуванням досягнутого рівня надою молока:

$$752 \text{ грн} \times 1,109 = 834 \text{ грн.}$$

6. Залишкова вартість корови (п. 1 + п. 5):

$$4370 \text{ грн} + 834 = 5204 \text{ грн.}$$

Приклад 2. Визначення вартості бугая-плідника. Бугай-плідник Кремінь, індивідуальний номер 31, використовувався 5 років. Жива маса бугая — 630 кг. Загальний строк використання — 8 років. Собівартість 1 кг живої маси бугая станом на 1.01.2007 р. становить 8,74 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси бугая:

$$5506 \text{ грн} \times 8,74 = 5506 \text{ грн.}$$

2. Вартість витрат на формування продуктивних якостей бугая-плідника:

$$\frac{5506 \text{ грн} \cdot 20\%}{80\%} = 1376 \text{ грн.}$$

3. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей бугая-плідника за роки використання:

$$\frac{1376 \text{ грн} \cdot 5 \text{ років}}{8 \text{ років}} = 860 \text{ грн.}$$

4. Залишкова вартість витрат на формування продуктивних якостей бугая-плідника (п. 2 — п. 3):

$$1376 \text{ грн} - 860 = 516 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість бугая-плідника (п. 1 + п. 4):

$$5506 \text{ грн} + 516 \text{ грн} = 6062 \text{ грн.}$$

Приклад 3. Визначення вартості свиноматки. Свиноматка Зірка, індивідуальний номер 27, жива маса — 120 кг. Загальний строк використання — 5 років. Строк фактичного використання у стаді — 3 роки. Собівартість 1 кг живої маси станом на 1.01.2007 р. становить 7,90 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси свиноматки:
120 кг x 7,90 грн/кг = 948 грн.
2. Вартість витрат на формування продуктивних якостей свиноматки:

$$\frac{948 \text{ грн} \cdot 20 \%}{80 \%} = 237 \text{ грн.}$$

3. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей свиноматки за роки використання:

$$\frac{237 \text{ грн} \cdot 3 \text{ років}}{5 \text{ років}} = 142 \text{ грн.}$$

4. Залишкова вартість продуктивних якостей свиноматки (п. 2 – п. 3):

$$237 \text{ грн} - 142 = 95 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість свиноматки (п. 1 + п. 4):

$$948 \text{ грн} + 95 = 1043 \text{ грн.}$$

Приклад 4. Розрахунок вартості кнура-плідника.

Кнур Антор, індивідуальний номер 54, використовується в основному стаді 2 роки, жива маса – 150 кг. Загальний строк використання – 5 років. Собівартість 1 кг живої маси станом на 1.01.2007 р. – 7,90 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси кнура-плідника:

$$150 \text{ кг} \times 7,90 \text{ грн/кг} = 1185 \text{ грн.}$$

2. Вартість витрат на формування продуктивних якостей кнура-плідника:

$$\frac{1185 \text{ грн} \cdot 20 \%}{80 \%} = 296 \text{ грн.}$$

3. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей кнура-плідника за роки використання:

$$\frac{296 \text{ грн} \cdot 2 \text{ років}}{5 \text{ років}} = 118 \text{ грн.}$$

4. Залишкова вартість витрат на формування продуктивних якостей кнура-плідника (п. 2 – п. 3):

$$296 \text{ грн} - 118 \text{ грн} = 178 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість кнура-плідника (п.1 + п.4):

$$1185 \text{ грн} + 178 \text{ грн} = 1363 \text{ грн.}$$

Приклад 5. Визначення вартості вівцематки. Вівцематка Рибка, індивідуальний номер 109, жива маса – 36 кг. Строк використання – 6 років. Фактично використовувалася 3 роки. Настриг вовни на вівцематку – 3,3 кг. Станом на 1.01.2007 р. собівар-

Таблиця 2

Коефіцієнти коригування залишкової вартості продуктивних якостей корів залежно від надою молока

Надій молока від корови, кг	Коефіцієнт зростання вартості продуктивних якостей	Надій молока від корови, кг	Коефіцієнт зростання вартості продуктивних якостей
2000	—	4600	1,166
2100	1,006	4700	1,173
2200	1,012	4800	1,179
2300	1,019	4900	1,186
2400	1,026	5000	1,192
2500	1,032	5100	1,198
2600	1,038	5200	1,205
2700	1,045	5300	1,211
2800	1,051	5400	1,218
2900	1,058	5500	1,224
3000	1,064	5600	1,230
3100	1,070	5700	1,237
3200	1,077	5800	1,243
3300	1,083	5900	1,250
3400	1,090	6000	1,256
3500	1,096	6100	1,263
3600	1,102	6200	1,269
3700	1,109	6300	1,276
3800	1,115	6400	1,282
3900	1,122	6500	1,288
4000	1,128	6600	1,295
4100	1,135	6700	1,301
4200	1,141	6800	1,308
4300	1,147	6900	1,320
4400	1,154	7000	1,320
4500	1,160		

тість 1 кг живої маси вівці становить 10,92 грн, 1 кг немитої вовни — 17,82 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси вівцематки:

$$36 \text{ кг} \times 10,92 \text{ грн/кг} = 393 \text{ грн.}$$

2. Собівартість вовни:

$$3,3 \text{ кг} \times 17,82 \text{ грн/кг} = 59 \text{ грн}$$

3. Вартість витрат на формування продуктивних якостей вівцематки:

$$\frac{(393 \text{ грн} + 59 \text{ грн}) \cdot 23 \%}{77 \%} = 135 \text{ грн.}$$

4. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей вівцематки за роки використання:

$$\frac{135 \text{ грн} \cdot 3 \text{ років}}{6 \text{ років}} = 68 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість продуктивних якостей вівцематки (п. 3 — п. 4):

$$135 \text{ грн} - 68 \text{ грн} = 67 \text{ грн.}$$

6. Залишкова вартість вівцематки (п. 1 + п. 2 + п. 5):

$$393 \text{ грн} + 59 \text{ грн} + 67 \text{ грн} = 519 \text{ грн.}$$

Приклад 6. Розрахунок вартості барана-плідника. Баран Граніт, інвентарний номер 45, використовується в основному стаді 3 роки. Жива маса — 55 кг, настриг вовни — 3,8 кг. Загальний строк використання — 5 років. Станом на 1.01.2007 р. собівартість 1 кг живої маси становить 10,92 грн, 1 кг немитої вовни — 17,82 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси барана-плідника:

$$55 \text{ кг} \times 10,92 \text{ грн/кг} = 601 \text{ грн.}$$

2. Собівартість вовни:

$$3,8 \text{ кг} \times 17,82 \text{ грн/кг} = 68 \text{ грн}$$

3. Вартість витрат на формування продуктивних якостей барана-плідника:

$$\frac{(601 \text{ грн} + 68 \text{ грн}) \cdot 23 \%}{77 \%} = 200 \text{ грн.}$$

4. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей барана-плідника за роки використання:

$$\frac{200 \text{ грн} \cdot 3 \text{ років}}{5 \text{ років}} = 120 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість продуктивних якостей барана-плідника (п. 3 — п. 4):

$$200 \text{ грн} - 120 \text{ грн} = 80 \text{ грн.}$$

6. Залишкова вартість барана-плідника (п. 1 + п. 2 + п. 5):

$$601 \text{ грн} + 68 \text{ грн} + 80 \text{ грн} = 749 \text{ грн.}$$

Приклад 7. Визначення вартості робочої худоби. Кобила Гніда, індивідуальний номер 21, жива маса —

430 кг. Річний знос робочої худоби — 12 %, строк використання — 8,3 року, строк фактичного використання — 4 роки. Собівартість вирощування 1 кг живої маси станом на 1.01.2007 р. — 6,12 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси робочої кобили:

$$430 \text{ кг} \times 6,12 \text{ грн/кг} = 2632 \text{ грн.}$$

2. Вартість витрат на формування продуктивних якостей кобили:

$$\frac{2632 \text{ грн} \cdot 20 \%}{80 \%} = 658 \text{ грн.}$$

3. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей кобили за роки використання:

$$\frac{658 \text{ грн} \cdot 4 \text{ років}}{8,3 \text{ років}} = 317 \text{ грн.}$$

4. Залишкова вартість продуктивних якостей робочої кобили (п. 2 — п. 3):

$$658 \text{ грн} - 317 \text{ грн} = 341 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість робочої кобили (п. 1 + п. 4):

$$2632 \text{ грн} + 341 \text{ грн} = 519 \text{ грн.}$$

Приклад 8. Визначення вартості жеребця. Жеребець Буран, індивідуальний номер 18, жива маса — 650 кг. Річний знос 12 %, строк використання — 8,3 року. Строк фактичного використання — 4 роки. Собівартість вирощування 1 кг живої маси станом на 1.01.2007 р. — 6,12 грн.

Розрахунок:

1. Собівартість живої маси жеребця:

$$650 \text{ кг} \times 6,12 \text{ грн/кг} = 3978 \text{ грн.}$$

2. Вартість витрат на формування продуктивних якостей жеребця:

$$\frac{3978 \text{ грн} \cdot 20 \%}{80 \%} = 995 \text{ грн.}$$

3. Зменшення вартості витрат на формування продуктивних якостей жеребця за роки використання:

$$\frac{995 \text{ грн} \cdot 4 \text{ роки}}{8,3 \text{ років}} = 480 \text{ грн.}$$

4. Залишкова вартість продуктивних якостей жеребця (п. 2 — п. 3):

$$995 \text{ грн} - 480 \text{ грн} = 515 \text{ грн.}$$

5. Залишкова вартість жеребця (п. 1 + п. 4):

$$3978 \text{ грн} + 515 \text{ грн} = 4493 \text{ грн.}$$

Порівняльний підхід. Низький рівень механізації виробничих процесів у тваринництві, що переважає у значній кількості сільськогосподарських підприємств України, незбалансованість кормової бази, недоліки в племінній та селекційній роботі негативно впливають на продуктивність тварин, зокрема, на рівень середньорічних надоїв молока від корови, середньодобові приросту худоби, собівартість вироб-

**Розрахунок вартості продуктивної та робочої худоби
Дочірнього підприємства «Агрофірма «Слобідська» методом порівняння аналогів продажу**

№ п/п	Вид тварин основного стада та їх характеристики	Кількість голів	Середня ринкова вартість однієї голови, грн	Оціночна вартість тварин, грн
1.	Корови групи № 1, порода чорно-ряба, використовуються 2 лактації, середньорічний надій молока від корови у 2006 р. — 6100 кг	48	6000	288000
2.	Корови групи № 2, порода чорно-ряба, використовуються 3—4 лактації, середньорічний надій молока від корови у 2006 р. — 4300 кг	46	5500	253000
3.	Корови групи № 3, порода чорно-ряба, використовуються 4—5 лактації, середньорічний надій молока від корови у 2006 р. — 4000 кг	48	5000	240000
4.	Корови групи № 4, порода чорно-ряба, використовуються 5—6 лактації, середньорічний надій молока від корови — 4200 кг	48	5000	240000
5.	<i>Корови — всього</i>	190	х	1021000
6.	Основні свиноматки групи № 1, в основному стаді 1 рік, жива маса 1 голови — 130 кг	19	1807	34333
7.	Основні свиноматки групи № 2, в основному стаді 1,5 року, жива маса 1 голови — 149 кг	21	2071,1	43493
8.	Кнури-плідники, в основному стаді 1 рік, жива маса 1 голови — 242,4 кг	5	2867,7	14338
9.	<i>Свині — всього</i>	45	х	92164
10.	Кобили використовуються 3—8 років, жива маса 1 голови — 313,5 кг	9	4750	42750
11.	Мерини, використовуються 3—7 років, жива маса 1 голови — 395,5 кг	6	4750	28500
12.	<i>Кони — всього</i>	15	х	71250
13.	<i>Продуктивна та робоча худоба — всього</i>	х	х	1184414

ництва м'яса та молока, вартість відтворення основного стада. Тому вартість продуктивної та робочої худоби розрахована витратним підходом у більшості сільськогосподарських підприємств не відповідає реальним ринковим цінам, що склалися у конкретних регіонах України. За цих умов вартість основного стада визначають за аналогами продажу однієї голови тварин з урахуванням продуктивності, інших споживних якостей худоби.

Інформацію щодо вартості однієї голови худоби з відповідними продуктивними якостями та строком використання можна одержати безпосередньо на ринку в зоні діяльності конкретного підприємства.

Розглянемо оцінку продуктивної та робочої худоби дочірнього підприємства «Агрофірма «Слобідська» ЗАТ «МАК» Кагарлицького району Київської області, розраховану методом порівняння аналогів продажу. Оцінка проведена в 2007 році з використанням інформації щодо фактичної ринкової вартості аналогічних видів тварин (табл. 3).

Метод оцінки продуктивної та робочої худоби по доходу використовується обмежено і в даній статті не наводиться, оскільки рівень прибутку, крім обсягів виробництва та собівартості одержаної продукції від тварин, впливають вартість будівель і споруд галузі, техніки, транспорту, земельних угідь, що використовуються в галузі та під кормові культури.

Висновки. При визначенні вартості продуктивної

та робочої худоби залежно від мети оцінки доцільно використовувати метод витрат і метод порівняння аналогів продажу.

Оцінка вартості тварин витратним методом використовується при визначенні ціни виробництва, формуванні амортизаційного та пайового фонду, розрахунках розмірів статутного капіталу, індивідуальних паїв кожного члена підприємства.

Вартість продуктивної та робочої худоби, розрахована методом порівняння аналогів продажу, використовується при оформленні кредиту банку під заставу, оренді, продажу тварин тощо.

Список літератури

1. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658 — III // www.rada.gov.ua
2. Методика оцінки майна: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.06.2003 р. № 1891 // www.rada.gov.ua
3. Загальні засади оцінки майна і майнових прав. Національний стандарт № 1: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 р. № 1440 // www.rada.gov.ua
4. Методичні рекомендації з експертної оцінки майна у підприємствах АПК. — К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2005. — 220 с.
5. Нормативи затрат на производство продукции растениеводства и животноводства. — К., 1991.
6. Маркушин А.П. Сроки использования сельскохозяйственных животных. — М.: Россельхозиздат, 1983.